

**VIZITA REGINEI MARIA LA MĂNĂSTIREA SECU ÎN VARA
ANULUI 1915
VISIT OF QUEEN MARY TO THE SECU MONASTERY IN THE SUMMER
OF 1915
VISITE DE LA REINE MARIE AU MONASTÈRE DE SECU
DANS L'ÉTÉ 1915**

drd. Emanuel BĂLAN¹,

Rezumat: Rolul monarhiei în viața politică, economică și culturală a României este de necontestat. Interesul acesteia față de situația țării a fost reprezentat și de numeroasele vizite prin țară ale reprezentanților familiei regale. Dintre numeroasele deplasări ale membrilor familiei regale în zona Neamțului, ne vom referi la cea din vara anului 1915, a Reginei Maria, când aceasta a vizitat și mănăstirea Secu. Pe baza documentelor de arhivă, dar și a memoriilor, am reconstituit această vizită cu însemnătatea și urmările sale.

Cuvinte cheie: Regina Maria, Moldova, Mănăstirea Secu, călătorie regală, însemnări de călătorie

Abstract: : The role of the monarchy within the cultural, economic and politic life of Romania cannot be contested. Its interest for the country situation was also marked by the numerous visits effected by the royal family representatives. Among the numerous visits of the royal family members in Neamț region we shall refer to Queen Mary's in summer of 1915, when she also visited Secu Monastery. According to the archived documents but also to memories we reconstructed this visit along with its importance and consequences.

Key words: Queen Mary, Moldova, Secu Monastery, royal visit, travel notices

Résumé: Le rôle de la monarchie dans la vie politique, économique et culturelle de la Roumanie est incontestable. Son intérêt face à la situation du pays a été marqué aussi par les nombreuses visites des représentants de la famille royale. Parmi les nombreuses visites des membres de la famille royale dans la région de Neamț, nous référerons à celle de la Reine Marie, de l'été de 1915, quand elle a visité aussi le Monastère de Secu. Selon les documents d'archive mais aussi les mémoires, on a reconstitué cette visite avec son importance et ses conséquences.

Mots-clés : Reine Marie, Moldavie, Monastère Secu, voyage royal, notes de voyage

Presă vremii, dar și documentele de arhivă, păstrează informații bogate despre vizitele regale în Ținutul Neamțului. Prima deplasare în acest ținut a viitoarei regine a avut loc în vara anului 1901, în calitate de principesă, alături de principele moștenitor Ferdinand. Primăria urbei Neamț s-a ocupat de organizarea primirii, Consiliul Local

¹ Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava; Liceul „Vasile Conta” Târgu-Neamț.

voțând, în ședința din 10 august 1901, ”cheltuielile legate de realizarea arcurilor de triumf, plata buciumașilor, a birjelor etc”².

În cele ce urmează, vom prezenta vizita regală din luna august a anului 1915, când, în plină perioadă de neutralitate, Maria revine în Neamț în calitate de Regină, la aproape un an după urcarea sa pe tron împreună cu Regele Ferdinand, după moartea regelui Carol I (septembrie 1914). Vizita regală era o parte a unui voiaj mai amplu prin Neamț, al Reginei și suitei sale, Maiestatea Sa fiind însoțită în această vizită de principesele Elisabeta și Maria, de ministrul de interne, Vasile G. Morțun, și ministrul lucrărilor publice, Constantin Angelescu. Vizita în județul Neamț a avut loc între 12 și 16 august și a inclus Piatra Neamț; mănăstirile Văratec, Agapia, Neamț, Secu; Pipirig; Bicaz (pe 12 august va înnopta la Bicaz, la Domeniul Coroanei); Mănăstirile Bisericani și Bistrița; Roznov; Tarcău; Mănăstirea Durău; Palatul Cneștilor (13 august); Domeniul Broșteni (14 august). Localitatea Grumăzești și Cetatea Neamț au fost vizitate de A.S.R. Princesesa Elisabeta, în timp ce Regina a urcat pe Ceahlău (15 august), iar pe 16 august, după vizitarea Domeniului Regal de la Borca, Regina și suita sa au luat drumul Fălticeniilor³. Despre această călătorie găsim informații în articolul lui G.T. Kirileanu, din revista *Vestitorul Satelor* și în presa vremii⁴, însă referirile la vizitarea Mănăstirii Secu sunt puține în aceste relatări. Vizita a fost pregătită în detaliu de către prefectul județului, Nicu N. Ioaniu⁵, și aghiotantul reginei, locotenent - colonelul Ballif⁶.

² S.J.N.A.N., fond *Primăria Tg. Neamț*, dosar 20/1901, f. 4.

³ G.T. Kirileanu, *Familia Regală în județul Neamț*, în „*Vestitorul Satelor*”, an IV, nr. 11, p. 2-3.

⁴ *Ibidem*, p. 2.

⁵ Nicu N. Ioaniu, 1879-?, om politic, primar al orașului între 1907-1911, din partea Partidului Conservator, deputat.

⁶ Ernest Ballif, (n. 1871 – d. 1941) a fost un general român, administrator al Domeniilor Coroanei. S-a născut la Paris, tatăl, Octave Ballif, căsătorit cu Amelie Catalan, era administratorul moșiei din județul Vaslui a lui Petre P. Carp. Aici a urmat tânărul Ernest ultimele clase ale școlii primare, după care, între 1883 și 1888, a studiat la Liceul Național din Iași. În 1893, absolvă Școala de ofițeri din București, și continuă studiile la Școala de aplicațiune a Cavaleriei și la cea cu profil identic de la Saumur. În anul 1904, intră la Școala Superioară de Război.

În 1905, obține gradul de căpitan, fiind încadrat la Regimentele 6 Roșiori și Regimentele 8 și 7 Cavaleri, fiind avansat la gradul de maior. În 1906, este numit șeful de cabinet al ministrului de Război C. Hârjeu. În 1915, este înaintat la gradul de locotenent - colonel, în 1916, colonel, iar la 1 septembrie 1917 devine general de brigadă. Cariera sa militară s-a încheiat odată cu trecerea în rezervă, la 1 mai 1920. Sfătuitor al reginei Maria, cea mai interesantă activitate pentru Ernest Ballif a fost în perioada 1916 - 1919, când a îndeplinit rolul de adjutant al familiei regale. Ernest Ballif a devenit un apropiat al reginei Maria, care i-a încredințat misiuni dificile. Ca o confirmare a meritelor deosebite, Ballif a fost decorat cu înalte distincții încă înainte de încheierea războiului, cea mai importantă dintre acestea fiind „Legiunea de onoare”, pe care i-a conferit-o însuși generalul Henri Berthelot, la începutul anului 1918. La puțin timp, generalul Ballif a mai primit o înaltă distincție, respectiv Crucea Reginei Maria, care i-a fost încredințată chiar de aceasta. Administrator al Domeniilor Coroanei, Ernest Ballif a rămas în preajma familiei regale și după retragerea din activitate, în anul 1920, fiind adjutant onorific al lui Ferdinand și chiar șef al Casei Militare Regale. În paralel, el a fost desemnat administrator al Domeniilor Coroanei, ocupând totodată și alte poziții importante precum: președinte al Consiliului de

Pentru primirea Reginei Maria în zona Neamțului, prefectul Ioaniu cerea primarului de Târgu-Neamț, la 9 august 1915, să facă „un arc de triumf la intersecția șoselei Piatra-N.-Mănăstirea Neamț. Veți pavoaza partea din oraș ce duce spre mănăstire, veți fi împreună cu autoritățile în ținuta de rigoare la acel arc de triumf; de asemenea și populațiunea va ieși întru întâmpinarea M. Sale Regina, care va trece spre Mănăstirea Neamț, miercuri (12/25 august) pe la orele 12”⁷. Și autoritățile din Vânători se pregăteau, iar în acest sens, la 9 august 1915, starețul mănăstirii, Ilarion Bălăiță, îl ruga pe primarul comunei Vânători să repare drumul spre mănăstire⁸. Și viețuitorii sfintei mănăstiri au fost organizați conform indicațiilor starețului, pentru ca lăcașul de cult să fie pregătit pentru primirea înalților oaspeți, astfel: „la curățenia și aranjamentul bisericilor și a paracliselor: marele eclesiarh, monahul Vichentie Mălai, monahul Ghenadie Moga, monahul Antipa David, monahul Iosif Olariu; la Arhondaric: ierodiacon Ghedeon Chiriță și frații Dumitru Hudișteanu și Irimie; la Economat: marele econom, ierodiacon Ipifanie Catrina cu argații mănăstirii, cu părintele Galaction Beșa și cu fratele Vasile, curățenie, vopsea până la pod, gunoaietele de strâns, urzicele de cosit de peste tot locul, și din prejurul cetății patrulaterului mănăstirii; Economul de ogradă: monah Domitian Mălăele cu monahul Dionisie Apostolescu și monahul Nectarie Filipescu, curățenie în trapeza mănăstirii, chelăria mănăstirii și în lăuntru mănăstirii, cerdacurile de stropit, măturat de la Cancelarie până la bucătărie; La poarta Mănăstirii, monahul Ștefan Liteanu, spălat în poarta Mănăstirii, monahul Ioanichie să tencuiască și să boiască împrejurul bisericii Mari, monahul Ioachim Trifan să puie pragul înaintea bisericii Mari; Coroanele de făcut: ieromonah Gherasim Andrieși, ieromonah Damian Bădie, ieromonah Ghenadie Theodorescu, ierodiacon Veniamin Roban și Narcis Brătianu (și aceștia la curățenie prin ograda mănăstirii); La bucătărie: monahul Gordian Zug cu fratele Neculai Funingăna; La odaia Mănăstirii, monahul Isaia Lomișanu; La stăreția Mănăstirii: fratele Ioan Diaconu, fratele Gheorghie Savin, fratele Dumitru Bălăiță și domnul Petru, de serviciu și vor mătura prin naintea stăreției până la Cancelarie (vor stropi), cerdacurile; La clopote: monahul Ioan Beleagă; La grădini: monahul Iosif Găină cu Venedict Musteață, curățenie în chiliile călugărilor (părinți); La Cancelarie: operațiuni de curățenie și la biblioteca mănăstirii (privesc pe Casierul Mănăstirii). Făcută și citită astăzi în trapeza Mănăstirii”⁹.

Administrație al Societății Petroliere Concordia, membru al Consiliului de Administrație de la Reșița și la Creditul Carbonifer. Acesta s-a aflat în fruntea Consiliului Fundației „Regele Ferdinand” și s-a ocupat de finalizarea construcției care adăpostește astăzi Biblioteca Centrală Universitară din Iași. În data de 12 august 1936, Ballif este numit Mareșalul Curții Regale, demnitate din care va fi înlocuit în martie 1937 de Ernest Urdăreanu, cu care s-a aflat în conflict. Carol al II-lea l-a păstrat pe Ballif în preajma Curții Regale, numindu-l în Consiliul de Coroană înființat la 30 martie 1938. „A murit în anul 1941 în urma unui cancer la stomac”. (Violeta Onișoru, *Aspecte privind activitatea generalului Ernest O. Ballif*, în „Cercetări Istoric”, XVIII-XX, 2002, p. 403-410).

⁷SJAN Neamț, fond *Primăria Tg. Neamț*, dosar 44/1915, f. 4.

⁸ SJAN Neamț, fond *Mănăstirea Secu*, dosar 6/1915, f. 2.

⁹*Ibidem*, f. 3.

Pe 11 august, prefectul cerea aceluiași primar de Târgu-Neamț transportul covoarelor românești în pădurea de la Mănăstirea Neamț, „unde se va lua dejunul”. După ce în prima zi a voiajului a vizitat Mănăstirea Neamț, asistând la slujba oficiată în onoarea sa, și a servit masa câmpenească, Regina a vizitat după-amiază Mănăstirea Secu, urmând apoi drumul spre Pipirig.

Cum Regina Maria uitase să semneze în cartea de onoare, la 20 august 1915, starețul îi trimite adjutantului regal o adresă prin care îl roagă să intervină pe lângă Regină și Altețele Regale ca acestea să semneze¹⁰. Starețul încheia adresa cu mulțumiri și „rugăciuni spre bunul Dzeu să dăruiască sănătate, mulți și fericiți ani Majestății Sale Regelui, Majestății Sale Reginei, Altețelor Sale Regale și întregii familii Regale”¹¹. Tot în acea zi, în semn de respect, Regina trimitea 100 de lei „spre a fi distribuită monahilor mai suferinzi și în lipsă”¹². Suma a fost distribuită după cum ceruse Regina unui număr de 18 monahi, așa cum rezultă din adresa trimisă la 20 septembrie de către mănăstire Administrației Domeniilor Coroanei. Conform adresei justificative, din acești bani au fost cumpărate articole de îmbrăcăminte (cămăși, izmene și pantaloni), distribuite astfel:

Numele și prenumele	Pantaloni	Cămeși	Izmene	De suma	
				Lei	Bani
Narcis Brătianu	1	-	-	5	-
Dionisie Apostoleanu	-	1	1	5	50
Iona Chitic	-	1	1	5	50
Ionaftan Beleagă	-	1	1	5	50
Ștefan Liteanu	-	1	1	5	50
Talasia Moisi	-	1	1	5	50
Gordian Zug	-	1	1	6	00
Isaia Lomișanu	-	1	1	5	50
Varsanufie Loghin	-	1	1	5	50
Iosif Ranziș	1	1	-	10	50
Nestor Tocilă	-	1	1	6	-
Vasile Fuligă	-	1	1	5	50
Gheorghie Savin	1	-	-	5	-
Dumitru Hudișteanu	1	-	-	5	-
Ieremie Luchian	1	-	-	3	-
Gheorghie Olariu	-	1	1	5	-
Neculai Funingăna	-	1	1	7	-

¹⁰*Ibidem*, f. 4.

¹¹*Ibidem*.

¹²*Ibidem*, f. 7. Astfel de sume au fost dăruite de Regină și celorlalte mănăstiri vizitate. De pildă, Varaticului i-a fost oferită suma de 1000 de lei „spre a fi distribuită monahiilor mai suferinde și în lipsă”. (SJAN Neamț, fond *Mănăstirea Văratec*, dosar 16/1915, f. 8, 10).

Ioan Tanasie	-	1	-	3	50
Total	5	14	12	100	-

Cererea stareșului către Maiestatea Sa nu a rămas fără răspuns, iar la 12 septembrie, prin depeșa semnată de către adjutantul regal, mănăstirea era înștiințată că Regina a „binevoit a iscăli în cartea Mănăstirii Secu, ca amintire a vizitei făcute”, rugând să fie trimisă cartea la palatul regal din București¹³. La 1 octombrie, Stareșul trimitea cartea de vizită către Palatul Regal, cu mulțumiri colonelului Ballif pentru serviciile făcute mănăstirii, cerând retrimiterăa cărții după ce Regina semna în acesta¹⁴, registrul fiind înapoiat mănăstirii cu semnăturile Reginei și ale Altețelor Lor Regale, așa cum rezultă din adresa din 17 octombrie, primită de către mănăstire¹⁵.

Ca încă o dovadă de respect față de obștea monahală, Regina trimite mănăstirii un tablou reprezentând-o pe aceasta alături de Principesa Elena¹⁶. În răspunsul dat, stareșul mulțumea pentru dar și asigura că tabloul se va păstra în salonul stăreției mănăstirii¹⁷.

Vizita, deși scurtă, a rămas în istoria sfântului lăcaș, dar și în memoria monahilor, ca o dovadă a respectului Casei Regale față de ortodoxia românească. Cercetarea mai amănunțită a arhivelor poate aduce noi informații despre această vizită.

Bibliografie selectiva:

- SJAN Neamț, fond *Primăria Tg. Neamț*, dosar 20/1901, 44/1915.
fond *Mănăstirea Secu*, dosar 6/1915.
fond *Mănăstirea Văratec*, dosar 16/1915.
- Kirileanu, G.T., *Familia Regală în județul Neamț*, în „Vestitorul Satelor”, an IV, nr. 11.
- Onișoru, Violeta, *Aspecte privind activitatea generalului Ernest O. Ballif*, în „Cercetări Istoricе”, XVIII-XX, 2002.
- Verzea, Mihaela-Cristina, Dumitrașcu Nicolae, *Familia regală a României. Pagini de istorie din Ținutul Neamțului*, Editura Constantin Matasă, Piatra Neamț, 2015.

¹³*Ibidem*, f. 12.

¹⁴*Ibidem*, f. 12v

¹⁵*Ibidem*, f. 13.

¹⁶*Ibidem*, f. 15.

¹⁷*Ibidem*, f. 17.

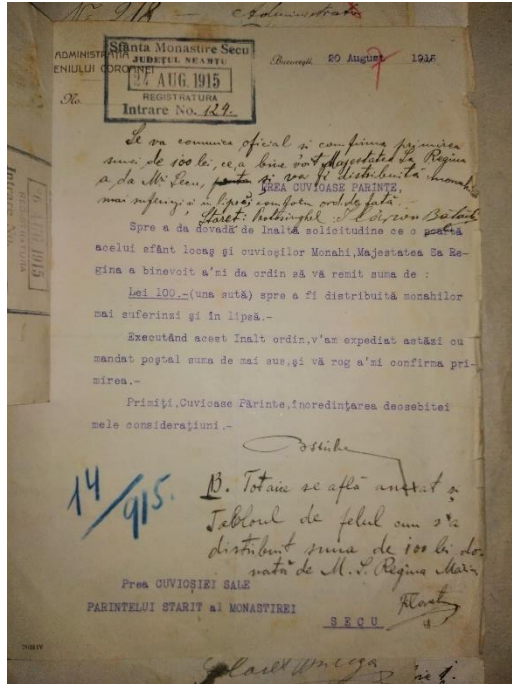

Fig. 2 Adresa de donație din partea Reginei a 100 de lei către M. Secu (SJAN Neamț, fond Mănăstirea Secu, d. 6/1915, f. 7)

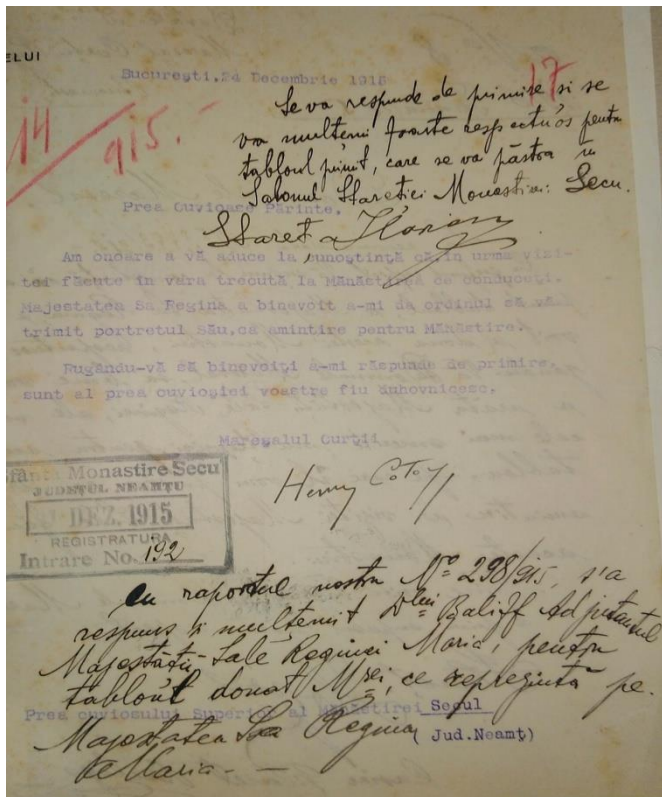

Fig. 3 Adresa prin care Regina oferea mănăstirii un tablou înfățișând-o alături de Principesa Ileana (SJAN Neamț, fond Mănăstirea Secu, d. 6/1915, f. 17).